

EKONOMIHÖGSKOLAN
Lunds universitet

HANDELSRÄTT

KANDIDATUPPSATS VID
FAKULTETEN FÖR HANDELSRÄTT,
LUNDS UNIVERSITET

Beskattning av hybridinstrument -en jämförande studie

Av: Kristofer Hellberg

Kandidatuppsats i skatterätt,
10 poäng

Handledare:
Lars-Gunnar Svensson

Lund, höstterminen 2006

Förkortningar	4
1. Introduktion.....	5
1.1 Bakgrund.....	5
1.2 Syfte	6
1.3 Metod och material	6
1.4 Avgränsning.....	6
1.5 Disposition	7
1.6 Källkritik	7
2. Ränta eller kapitalvinst – två delmoment.....	8
2.1 Fordringsrätt eller delägarrätt	8
2.1.1 Betingad eller obetingad avkastning.....	8
2.1.2 Delbart eller odelbart	8
2.2 Löpande avkastning eller kapitalvinst	9
2.2.1 Relativ säkerhet eller osäkerhet	9
2.2.2 Delbart eller odelbart	10
2.2.3 Realisationsprincipen eller bokföringsmässiga grunder	10
3 Svensk skattelagstiftning	12
3.1 Beskattning av näringsverksamhet	12
3.2 Kapitalvinst.....	12
3.3 Beskattning av kapitalvinst.....	12
3.3.1 Beräkning av kapitalvinsten.....	13
3.3.2 Aktiefällan.....	13
3.4 Ränta	13
3.5 Beskattning av ränta.....	14
4 Regeringsrättens praxis - Rättsfallsgenombång.....	15
4.1 Aktieindexobligationer: RÅ 1994 ref 26	15
4.2 Realränteobligationer RÅ 1995 ref 71	16
4.3 Nollkupongobligationer RÅ 1997 ref 44	18
4.4 Rântegaranti (CAP-avtal) RÅ 1999 ref 14.....	19
4.5 Valutaobligation RÅ 1999 ref 69.....	20
4.6 Omvänd konvertibel RÅ 2001 ref 21 I	20
4.7 Aktiekorgbevis RÅ 2002 not 51	22
4.8 Aktieobligation RÅ 2003 ref 48	23
5 Analys av svensk praxis.....	25
5.1 Fordringsrätt eller delägarrätt	25
5.1.1 Betingad eller obetingad avkastning.....	25
5.1.2 Delbart eller odelbart	26
5.2 Löpande avkastning eller kapitalvinst	26
5.2.1 Relativ säkerhet eller osäkerhet	26
5.2.2 Delbart eller odelbart	27

5.2.3 Realisationsprincipen eller bokföringsmässiga grunder	29
6 USA.....	30
6.1 Kapitaltillgång och kapitalvinst/-förlust	30
6.2 Ränta	30
6.3 Fordringsrätt eller delägarrätt	31
6.3.1 Betingad eller obetingad avkastning.....	31
6.3.2 Delbart eller odelbart	31
6.4 Löpande avkastning eller kapitalvinst	32
6.4.1 Relativt säkerhet eller osäkerhet	32
6.4.1.1 Beskattning av traditionell obetingad avkastning.....	32
6.4.1.2 Beskattning av traditionell betingad avkastning.....	33
6.4.1.3 Formelbaserad beskattning	33
6.4.1.4 Underpris och överpris.....	34
6.4.2 Delbart eller odelbart	35
6.4.3 Realisationsprincipen eller bokföringsmässiga grunder	35
7 Jämförelse mellan svensk och amerikansk beskattning av hybridinstrument	36
7.1 Fordringsrätt eller delägarrätt	36
7.1.1 Betingad eller obetingad avkastning.....	36
7.1.2 Delbart eller odelbart	36
7.2 Löpande avkastning eller kapitalvinst	37
7.2.1 Relativ säkerhet eller osäkerhet	37
7.2.2 Delbart eller odelbart	37
7.2.3 Realisationsprincipen eller bokföringsmässiga grunder	38
8 Egna tankar	39
Litteratur och källförteckning	40

Förkortningar

SRN – Skatterättsnämnden

IL – inkomstskattelag (1999:1229)

SIL – Lag om statlig inkomstskatt

KL – Kommunalskattelagen

FI – Finansinspektionen

BFN – Bokföringsnämnden

UBL – Uppbördeslagen (1953:272)

RR – Redovisningsrådet

RegR – Regeringsrätten

RÅ – Regeringsrättens årsbok

1. Introduktion

1.1 Bakgrund

De vanligaste typerna av finansiella instrument är aktier och skuldinstrument. Normalt är det inte ett problem att fastställa att ett finansiellt instrument är av antingen den ena eller den andra typen. Normalt är det inte heller ett problem att avgöra hur avkastningen på finansiella instrument skall klassificeras. I takt med avregleringen av finansiella marknader har det tillkommit nya innovativa finansiella instrument. Samtidigt som de finansiella marknadernas snabba utveckling har lagstiftningen i princip förblivit oförändrad, som om det fortfarande bara fanns aktier och skuldinstrument.

Uppdelningen mellan avkastningstyperna ränta och kapitalvinst har ursprungligen gjorts med utgångspunkt i avkastningens legala form och legala rättigheter. Avkastningen på traditionella skuldinstrument är förutsägbar och kan drivas in med hjälp av legala rättigheter. I en traditionell skuldförbindelse kan räntan ses som en kompensation för inflation och för att långgivaren avstår från pengar under avtalsperioden. Ränta betalas ut före eventuell utdelning. Kapitalvinst har däremot karakteriserats som oförutsebar avkastning.

Det första ledet i utvecklingen av finansiella instrument avsåg skuldförbindelser som utgavs till underkurs istället för att ränta betalades ut, så kallade nollkupongobligationer. I samband med nollkupongobligationer uppstår frågan huruvida värdeökningen på obligationerna är ränta eller kapitalvinst. Värdeökningen har ju samtliga traditionella karakteristika, förutom att själva räntan inte betalas ut förrän vid lånetiden går ut. Och vad händer om den ursprungliga köparen säljer obligationen på andrahandsmarknaden för ett annat pris än ursprungspriset? Är skillnaden mellan andrahandspriset och inlösenpriset fortfarande i sin helhet att klassificera som ränta?

På senare år har det uppkommit så kallade hybridinstrument¹ som består av mer än ett finansiellt instrument. Hybridinstrument används bland annat för att uppnå olikartad skattemässig behandling i olika jurisdiktioner; för att uppnå olik behandling skatte-, redovisnings- och kreditvärderinghänsyn; och för att dra fördel av att vissa jurisdiktioner bedömer finansiella instrument efter dess form och andra efter dess ekonomiska substans.²

Utvecklingen på de finansiella marknaderna har inneburit svårigheter att - utifrån det finansiella instrumentets legala form och rättigheter – dra en gräns mellan olika typer av avkastning: ränta, utdelning och kapitalvinst. Gränsdragningsproblematiken är inte

¹ Hybridinstrument benämns även sammansatta finansiella instrument, strukturerade produkter och inbäddade derivat. Termen inbäddade derivat har möjligen en innebörd som skiljer sig från de övriga begreppen.

² Glenn & Crean (1999) s. 32

specifik för Sverige, utan delas av många andra skattejurisdiktioner. Den amerikanska finansiella marknaden ligger före den svenska i utveckling. Således kan det förväntas att utvecklingen av skatteregler är mer framskridna i USA. Amerikanska kongressen försökte redan 1954 att utfärda riktlinjer för särskiljning mellan skuld och eget kapital. Dessa riktlinjer har hittills inte resulterat i lagstiftning.³

1.2 Syfte

Uppsatsens syfte är att belysa svensk hantering av finansiella instrument från ett internationellt perspektiv för att fastställa eventuella förbättringsmöjligheter.

1.3 Metod och material

Uppsatsen använder traditionell rättsdogmatisk metod för klargöra rättsläget i Sverige. Karakteristiskt för den rättsdogmatiska metoden är att med utgångspunkt i de traditionella rättskällorna avgöra innehållet i gällande rätt. Med de traditionella rättskällorna avses lag, förarbeten, rättspraxis och doktrin. Till den del amerikansk skatterätt framställs har utgångspunkt emellertid varit doktrin.

Materialet som legat till grund för uppsatsens svenska del har identifierats genom att söka på orden ”hybridinstrument” och ”finansiella instrument” i databaserna Infotorg, Rättsbanken och Thompson Fakta. Artiklar om amerikansk skatterätt har identifierats genom att söka i Lunds universitets artikeldatabas på sökorden: structured finance, hybrid instruments, financial instruments och taxation.

Medtagna rättsfall baseras på en totalgenomgång av RÅ. Samtliga relevanta rättsfall har behandlats.

Beträffande skatterättslig doktrin har artiklar av Jörgen Grönlund, Cecilia Gunne, Niclas Virin, Anne Rutberg, Ulf Tivéus och Åsa Leander varit till stor.

De artiklar som ligger till grund för arbetets svenska del kommer uteslutande från de skatterättsliga tidskrifterna *Skattenytt* och *Svensk Skattetidning*.

1.4 Avgränsning

Uppsatsen behandlar endast avkastning under förutsättning att de finansiella instrumenten utgör *kapitaltillgångar* i ett *företag*. Lagertillgångar är inte intressant eftersom dessa alltid beskattas enligt bokföringsmässiga grunder. Privatpersoner är inte mindre intressant

³ Thomas (1999) s. 186 f.

eftersom de alltid beskattas enligt realisationsprincipen.⁴ På grund av uppsatsens begränsade omfattning tar uppsatsen endast ett innehavarperspektiv. Konsekvenserna för den som ställer ut de finansiella instrumenten behandlas alltså inte.⁵

1.5 Disposition

Uppsatsen inleds med en redogörelse av gränsdragningen mellan ränta och kapitalvinst som inte är landsspecifik. Detta inledande kapitel syftar till att utgöra en grund för att analysera och jämföra svensk skatterätt med amerikansk dito. Därefter redogörs för rättsläget i Sverige uppdelat på lagstiftning och rättspraxis. Efter genomgången av rättsläget i Sverige följer en beskrivning av amerikansk skatterätt.

1.6 Källkritik

Merparten av hänvisningarna till rättsfall härrör till tidigare års lagstiftning. Det är värt att nämna att sådan rättspraxis bör bedömas med viss försiktighet. Enligt författarens bedömning har skatteomläggningar emellertid inte inneburit att relevanta lagregler ändrats. Även praxis från tidigare års lagstiftning torde därför vara relevant.

⁴ Det bör dock påpekas att frågan kan vara av intresse även för privatpersoner bland annat på grund av att den så kallade aktiefällan kan bli tillämplig.

⁵ Reciprocitetsprincipen torde emellertid vara vägledande i en genomgång av konsekvenserna för utställaren av finansiella instrument.

2. Ränta eller kapitalvinst – två delmoment

Det går att dela upp problemet med att särskilja ränta från kapitalvinst i två moment. Det första momentet består i att avgöra huruvida kapitaltillgången utgör en fordringsrätt eller en delägarrätt. Det andra momentet består i att särskilja löpande avkastning från kapitalvinst.

2.1 Fordringsrätt eller delägarrätt

2.1.1 Betingad eller obetingad avkastning

Avkastningen på samtliga finansiella instrument kan antingen beräknas på grundval av avtalet (obetingad) eller är betingad av externa faktorer (betingad). Med externa faktorer avses i exemplet med aktier att utdelningen är beroende av företagets resultat och ledningens tycke.

Betingelse skulle kunna användas för att avgöra huruvida ett hybridinstrument är av typen fordringsrätt eller delägarrätt. Detta genom att fordringsrätt definieras som ett obetingat åtagande av utgivaren att åtminstone betala tillbaka lånebeloppet till innehavaren av det finansiella instrumentet. Delägarrätt bör å andra sidan definieras som betingad.⁶

Däremot är det felaktigt att påstå att avkastning från obetingade finansiella instrument är säkra, medan avkastning från betingade finansiella instrument är osäkra. Ett sådant förhållande kan bland annat förkastas eftersom det i vissa situationer är möjligt att replikera obetingade finansiella instrument med betingade finansiella instrument.⁷

2.1.2 Delbart eller odelbart

Det finns två vedertagna metoder som kan användas för att analysera och beskatta hybridinstrument. Den ena metoden behandlar hybridinstrumentet som odelbart⁸, vilket innebär att hybridinstrumentets delar beskattas som om de vore en enhet. Den andra metoden behandlar hybridinstrumentet som delbart⁹, vilket innebär delning av hybridinstrumentet i två eller flera separata delar.

⁶ Wood (2006) s. 138

⁷ För ett mer utförligt resonemang som bygger på principen om förhållandet mellan köp- och säljoptioner, se Warren (2004) s. 902.

⁸ Eng. aggregation

⁹ Eng. bifurcation

Att behandla hybridinstrument som delbara eller odelbara har två tillämpningsområden.¹⁰ Det första är knutet till att särskilja fordringsrätt från delägar rätt vid kapitalvinstbeskattning. Detta kan göras antingen genom att betrakta hybridinstrumentet som odelbar och därmed utvärdera hybridinstrumentets karaktäristika som en enhet, eller genom delningsmetoden där karaktäristika hos hybridinstrumentets delar utvärderas. Det andra tillämpningsområdet hör samman med uppdelningen mellan löpande avkastning och kapitalvinst (se *Löpande avkastning eller kapitalvinst*).

Wood menar att det endast går att fastställa ett hybridinstrumentets ekonomiska innehåll, dess funktion och syfte samt den samlade förväntade framtida avkastningens relativa förutsägbarhet om hybridinstrumentet behandlas som odelbar. Vidare menar Wood att en delning av hybridinstrument inte alltid är lätt att utvärdera och värdera. Dessutom kan delning medföra utökade komplexitet när skattesubjektet skall avgöra när intäkten skall tas upp.¹¹

Både att behandla hybridinstrument som odelbara och delbara har använts i olika jurisdiktioner och i olika sammanhang. Delningsmetoden tillämpas bland annat i redovisningsregelverket IFRS. Enligt detta regelverk skall hybridinstrumentets derivat skiljas från dess fordrings- eller delägar rätt under givna förutsättningar.

2.2 Löpande avkastning eller kapitalvinst

Valet mellan löpande beskattning eller kapitalvinstbeskattning är i mångt och mycket ett avvägande mellan risken för att skattebetalare skall skjuta skatt på framtiden och risken att skattebetalare skall hamna i likviditetsproblem. När realisationsprincipen tillämpas innebär det en inlåsnings effekt eftersom skattebetalare hellre skjuter beskattning på framtiden genom att inte realisera vinster. När bokföringsmässiga grunder tillämpas finns det en risk för beskattning av vinster som ännu inte är tillgängliga för lyftning för skattebetalaren, vilket kan innebära likviditetsproblem för vissa skattebetalare.¹²

2.2.1 Relativ säkerhet eller osäkerhet

Osäkerhet definieras i allmänhet som storleken på de förväntade svängningarna i framtida avkastningar. Ju större svängningar desto större är förlustrisken och vinstmöjligheterna. Det är viktigt att poängtera att osäkerhet inte är detsamma som betingelse. Avkastning kan exempelvis vara betingad av den framtida utvecklingen på en variable som i sig kan vara antingen säker (eller osäker).¹³

Relativ säkerhet eller osäkerhet kan användas för att avgöra huruvida realisationsprincipen eller bokföringsmässiga grunder skall tillämpas för att bestämma beskattningstidpunkten. Genom att beskattningstidpunkten bestäms utifrån avkastningens

¹⁰ Wood (2006) s. 133

¹¹ Wood (2006) s. 134

¹² Wood (2006) s. 128 f.

¹³ Wood (2006) s. 138

relativa säkerhet eller osäkerhet motverkas att skattesubjekt tvingas betala skatt för intäkter som senare aldrig realiseraras. Antalet fel – alltså situationen att en intäkt beskattas som senare inte realiseraras – kan förväntas vara relativt få om endast förutsebar och relativt förutsebar avkastning beskattas enligt bokföringsmässiga grunder.¹⁴

Huruvida ett hybridinstrument utgör en fordringsrätt eller en delägarrätt går däremot inte att avgöra utifrån dess relativa säkerhet eller osäkerhet. Detta eftersom de nödvändiga förutsättningarna för skuld är det obetingade åtagandet att åtminstone betala tillbaka det ursprungliga lånebeloppet, snarare än att ett finansiellt instrument är riskfritt eller relativt säkert.¹⁵ Om skuld definierades utifrån avkastningens relativa säkerhet skulle det kunna ifrågasättas huruvida finansiella instrument vars avkastning är rörlig verkligen utgör ett skuldinstrument. Detta accentueras i samband med skräpobligationer, vars kreditvärdighet är låg. I fallet med skräpobligationer¹⁶ är det relativt osäkert om investeraren kommer att få betalt överhuvud taget.

2.2.2 Delbart eller odelbart

Som beskrivits i ett tidigare kapitel kan hybridinstrument antingen betraktas som delbara eller odelbara. Det ena eller andra betraktelsesättet måste väljas i samband med att fordringsrätt särskiljs från delägarrätt. Det finns ytterligare ett tillfälle då ställning måste tas för eller emot delning. Detta i samband med avgörandet hur realisationsprincipen respektive bokföringsmässiga grunder skall tillämpas: Förutsatt att realisationsprincipen är tillämplig, skall realisationsprincipen tillämpas på hela hybridinstrumentet eller endast delar av hybridinstrumentet?

2.2.3 Realisationsprincipen eller bokföringsmässiga grunder

Det finns två principer för att avgöra tidpunkten för beskattning av finansiella instrument: realisationsprincipen och bokföringsmässiga grunder (periodiseringsprincipen).

Realisationsprincipen innebär att beskattning skall ske i samband med att intäkterna blir disponibla för skattesubjektet. När finansiella instrument beskattas utifrån realisationsprincipen har innehavaren möjlighet att skjuta upp vinster och senarelägga betalning av skatt. Denna möjlighet finns exempelvis för fysiska personer som innehar nollkupongobligationer, där obligationernas värdestegring beskattas först vid försäljning eller inlösen. En senareläggning av beskattningstidpunkten innebär en skattemässig fördel eftersom ett högre kapitalbelopp därmed kan förräntas. Genom att aktivt tillämpa strategier för att sänka den effektiva skatten minskar statens skatteintag samtidigt som beslutsfattande snedvrids eftersom alternativen inte är skatteneutrala.

¹⁴ Wood (2006) s. 139

¹⁵ Wood (2006) s. 139

¹⁶ En skräpobligation, även kallad junk bond, är en typ av företagsobligation med låg kreditvärdighet.

Bokföringsmässiga grunder innebär att intäkter och utgifter skall tas upp respektive dras av det beskattningsår som de hänförs till enligt god redovisningssed. Enligt god redovisningssed avgörs intäktperioden av när affärshändelsen ägde rum, snarare än den likvidmässiga regleringen av affärshändelsen. Beskattning utifrån bokföringsmässiga grunder kan på så vis reducera möjligheterna att skjuta upp beskattningen av finansiella instrument, vilket sker genom att sprida beskattning över det finansiella instrumentets löptid. Nackdelen med bokföringsmässiga grunder är att beskattning i vissa fall sker före intäkterna är disponibla för skattesubjektet, vilket kan leda till likviditetsproblem för vissa skattebetalare. Dessutom kan beskattning enligt bokföringsmässiga grunder leda till beskattning av vinster som senare aldrig realiserar.

Valet mellan realisationsprincipen och bokföringsmässiga grunder är således en avvägning mellan risken att skattesubjekt tillämpar strategier för att skjuta beskattning på framtiden och risken att skattesubjekt får likviditetsproblem.

3 Svensk skattelagstiftning

3.1 Beskattning av näringsverksamhet

Med näringsverksamhet avses i IL 13:1 sådan förvärvsverksamhet som bedrivs yrkesmässigt och självständigt. Vidare stadgas i andra paragrafen att juridiska personers inkomster och utgifter på grund av innehav av tillgångar och skulder eller i form av kapitalvinster och kapitalförluster skall räknas till inkomstslaget näringsverksamhet även om inkomsterna och utgifterna inte ingår i en näringsverksamhet enligt IL 13:1. Detta är i linje med annan beskattning av juridiska personer, nämligen att en juridisk persons samtliga inkomster beskattas i inkomstslaget näringsverksamhet.

Beskattningen av näringsverksamhet är starkt kopplad till det bokföringsmässiga resultatet. I IL 14:2 föreskrivs som grundprincip att resultatet av en näringsverksamhet skall beräknas enligt bokföringsmässiga grunder. Detta gäller under förutsättning att inget annat är särskilt föreskrivet i lag. Annorlunda uttryckt skall bokföringsmässiga grunder tillämpas i de fall tillämplig lag inte ger tillräcklig vägledning.

3.2 Kapitalvinst

I 25 kap. 3-5 §§ IL definieras vad som karakteriserar kapitalvinster respektive kapitalförluster i näringsverksamhet.

Kapitaltillgångar definieras som andra tillgångar än lagertillgångar, pågående arbeten, kundfordringar och liknande tillgångar; inventarier; samt patent och liknande rättigheter.

Med kapitalvinster och kapitalförluster avses dels vinst respektive förlust vid avyttring av kapitaltillgångar, dels vinst och förlust på grund av förpliktelser enligt terminer, köp- och säljoptioner och liknande avtal.

3.3 Beskattning av kapitalvinst

Beskattningstidpunkten för inkomst av näringsverksamhet följer av bokföringsmässiga grunder såvida inget annat föreskrivs i lag. I IL 14:9 föreskrivs specialregler i IL 44:26-32 för beskattningstidpunkten beträffande kapitalvinst respektive kapitalförlust. Huvudregeln i IL 44:26 föreskriver att kapitalvinst skall tas upp som intäkt det beskattningsår då tillgången avyttras, alltså att realisationsprincipen skall tillämpas. Realisationsprincipen gäller även för kapitalförlust, som skall dras av som kostnad i samband med att förlusten är definitiv.

3.3.1 Beräkning av kapitalvinsten

Enligt IL 44:13 skall kapitalvinst beräknas som skillnaden mellan å ena sidan ersättningen för den avyttrade tillgången eller för den utfärdade förpliktelsen minskad med utgifterna för avyttringen eller utfärdandet å andra sidan omkostnadsbeloppet.

Omkostnadsbeloppet beräknas antingen med genomsnittsmetoden eller schablonmetoden. Genomsnittsmetoden i IL 14:7 föreskriver att omkostnadsbeloppet skall beräknas som den genomsnittliga anskaffningskostnaden för samtliga finansiella tillgångar av samma slag. En person som säljer Ericssonaktier beräknar alltså omkostnadsbeloppet som det genomsnittliga priset för vilket personen vid olika tillfällen köpt Ericssonaktier.

Schablonmetoden i IL 48:15 är ett alternativ till genomsnittsmetoden vid beräkning av omkostnadsbeloppet. Enligt schablonmetoden får omkostnadsbeloppet för marknadsnoterade aktier beräknas till 20 % av ersättningen vid avyttring sedan utgifter i samband med avyttringen dragits av. Regeln är tänkt som ett alternativ då det är svårt att ta reda på aktiernas genomsnittliga anskaffningspris.

3.3.2 Aktiefällan

I inkomst av näringsverksamhet skall kostnader dras av i sin helhet mot alla intäkter. I IL 48:26 finns det emellertid en specialregel som föreskriver att kapitalförluster på delägarrätter¹⁷ endast får dras av mot kapitalvinster på delägarrätter. Denna regel kallas ”aktiefällan”. Till den del en kapitalförlust på delägarrätt inte kan dras av mot en motsvarande kapitalvinst kan förlusten rullas till nästkommande beskattningsår.

Om en tillgång i näringsverksamhet utgör delägarrätt påverkas alltså företagets möjligheter att dra av en eventuell förlust.

3.4 Ränta

Det finns ingen allmän definition i IL av vad som utgör ränta. Däremot anges en negativ räntedefinition i proposition till 1990 års skatteomläggning.¹⁸ I propositionen anges att värdeförändring **som inte beror på låneavtalet** skall utgöra kapitalvinst eller kapitalförlust.¹⁹ I propositionen anges också att skatteomläggningen inte skall innebära några förändringar av ränteersättning respektive utdelning och kapitalvinst. Således torde ränta definieras som värdeförändring som går att fastställa utifrån låneavtalet.

¹⁷ Delägarrätter resp. fordringsrätter definieras i IL 48:2-3

¹⁸ prop. 1989/90:110 del 1 s 459

¹⁹ I propositionen används begreppen realisationsvinst respektive realisationsförlust. Dessa uttryck ersattes i och med 1999 års IL. Se även prop. 1999/2000:2 del 1 s 507 f.

Roupe påpekar att skatterättslig doktrin vanligen definierar ränta som förutsebar ersättning för kredit som beräknas utifrån kreditbeloppet och kredittiden. Det förekommer variationer i ränta till följd av olika kreditrisk och hur lätt krediten kan avvecklas. Roupe anser att risktillägg på grund av sådana omständigheter ingår i räntebegreppet.²⁰

Avkastningen som inte är säker och förutsebar samt inte går att fastställa utifrån låneavtalet klassificeras däremot som kapitalvinst.

3.5 Beskattning av ränta

IL innehåller inga regler för beskattning av ränta. Eftersom det inte finns specifika lagar som reglerar ränta skall beskattning ske enligt bokföringsmässiga grunder. Tidpunkten för att ta upp en ränteintäkt respektive dra av en räntekostnad följer alltså den redovisningsmässiga behandlingen.

²⁰ Roupe, Jacob M. Det skatterättsliga räntebegreppet och genomsnittsmetoden. SN 1993 s. 449.

4 Regeringsrättens praxis - Rättsfallsgenomgång

Framställningen av svensk rättspraxis görs i kronologisk ordning.

4.1 Aktieindexobligationer: RÅ 1994 ref 26

Aktieindexobligationer behandlas i RÅ 1994 ref 26.²¹ Regeringsrätten (RegR) ger förhandsbesked både i fallet att aktieindexobligationen förvärvats av fysisk person och av aktiebolag. Det föreligger inte någon materiell skillnad mellan RegR:s motivering i de två fallen. Förutsättningarna var att X hade investerat i en treårigt aktieindexobligation emitterade av Skandinaviska Enskilda Banken (SEB) i svenska kronor. Det garanterade inlösenbeloppet motsvarade emissionsbeloppet. Ränta utgick inte under löptiden. Istället för räntekompensation hade investeraren möjlighet att erhålla ett belopp, utöver det nominella beloppet, som var knutet till ett aktieindex (S&P 500 Index).

Skatterättsnämnden (SRN) menade att reglerna för kapitalvinst och kapitalförlust var tillämpliga för aktieindexobligationer. SRN anser att avkastningen på en aktieindexobligation inte är förutsägbar och säker på så sätt att den är beroende av och kan beräknas på grundval av avtalet. Därför är avkastningen att betrakta som kapitalvinst.

SRN lämnar separat svar för hur avkastning skall behandlas under förutsättning att aktieindexobligationen förvärvats till ett belopp som understiger det nominella beloppet (inlösenbeloppet). Under sådana förutsättningar är skillnaden mellan förvärvsbeloppet och det nominella beloppet fullt förutsägbar värdestegring. SRN framhåller att det under sådana förutsättningar ligger nära till hands att betrakta den förutsebar delen av värdestegringen som ränta och hänvisar till behandlingen av nollkupongobligationer. På grund av de praktiska svårigheter som skulle uppstå vid tillämpandet av genomsnittsmetoden anser emellertid SRN att hela avkastningen bör beskattas som kapitalvinst:

I fråga om obligationer där avkastningen helt eller delvis utgår i form av en förutsebar värdestegring kan den kollektiva beräkningen som genomsnittsmetoden förutsätter inte utan vidare förenas med en separat räntebeskattning av varje individuellt instrument för sig. Har exempelvis en del av ett innehav avyttrats måste en eventuell räntebeskattning fortsättningsvis, på samma sätt som reavinstbeskattningen, knyta an inte till individuella instrumentet utan till ett instrument förvärvat till genomsnittspris. Det belopp som tas till beskattning vid en inlösen eller avyttring till tredje man kan därför med snarare ses som en av reavinstreglerna dikterad restpost än som, helt eller delvis, en ränta eller annan löpande avkastning på en placering. Vid en eventuell samtidig tillämpning av rea- och ränteregler kan särskilda problem uppkomma om instrument förvärvats till kurs såväl under som över den garanterade inlösenkursen. Vad gäller det i ärendet aktuella instrumentet tillkommer att n vid förvärvet erlagd överkurs inte har karaktär av räntekostnad vilket i sig – om innehavet avser också obligationer som förvärvats till underkurs – omöjliggör en samtidig tillämpning av rea- och ränteregler. Av bl.a. systematiska skäl bör en räntebeskattning inte komma i fråga ens i det fall att innehavet avser endast en enstaka till underkurs förvärvad aktieindexobligation.²²

²¹ Motiveringen till frågorna 3,4,5,6,7 och 8 rör uppdelningen mellan ränta och kapitalvinst och är av särskilt intresse. X överklagade endast Skatterättsnämndens beslut i nämnda frågor.

²² RÅ ref 26 s. 104.

SRN ledamot Virin var skiljaktig angående motiveringen i det fall att aktieobligationen förvärvats till ett belopp som understeg inlösenbeloppet. Det faktiska utfallet blir detsamma även enligt Virins logik.²³ Virin menar att inte heller skillnaden mellan förvärvsbeloppet och inlösenbeloppet är att betrakta som ränta i samband med förvärv till underkurs. Resonemanget grundar sig i att ränta är ersättning för att långgivaren avstår pengar till låntagaren. Utifrån denna definition menar Virin att det inte går att tolka skillnaden mellan förvärvsbeloppet till marknadsrabatt och det nominella beloppet som ränta, utan att denna mellanskillnad istället utgör ersättning som beror på att aktieindexkursen sjunkit. Enligt min bedömning torde Virin mena på att avkastningens förutsebarhet inte är relevant för indelning i ränta och kapitalvinst. Virins slutsats är alltså densamma som SRN:s, men motiveringen skiljer sig.

RegR gav sitt samtycke till SRN:s bedömning i fallet, utan egen kommentar.

4.2 Realränteobligationer RÅ 1995 ref 71

RÅ 1995 ref 71²⁴ behandlar realränteobligationer under förutsättning att obligationen utgör:

- I. omsättningstillgång (kopplat)
- II. anläggningstillgång (kopplat)
- III. tillgång hos fysisk person (frikopplat)

Realränteobligationen utgavs av Riksgäldskontoret. Som institutionell köpare begärde Skandinaviska Enskilda Banken (SEB) förhandsbesked. Realränteobligationen har stora likheter med en nollkupongobligation. Under lånets tjugoåriga löptid skulle kupongränta inte utges. Istället för kupongränta diskonterades emissionskursen med den reala marknadsräntan på emissionsdagen. Förutom det nominella beloppet var inlösenbeloppet även kopplat till konsumentprisindex (KPI). Ersättningen som var kopplad till KPI ökade inlösenbeloppet vid inflationen och minskade inlösenbeloppet vid deflation.

$$\text{no min ellt belopp} * \left(\frac{\text{slutindex}}{\text{basindex}} \right)$$

Här redogörs för rättsfallet förutsatt att realränteobligationen utgör anläggningstillgång. SRN ansåg att hela värdeökningen skulle beskattas som kapitalvinst respektive kapitalförlust. Löpande räntebeskattning var det enligt SRN inte tal om. SRN hänvisade till aktieindexobligationsfallet RÅ 1994 ref 26.

²³ Varken SRN:s eller Virins motivering har prejudicerande verkan. I RR:s fastställande tas inte hänsyn till själva motiveringen.

²⁴ Vid tiden för avgörandet gällde 1947 års SIL och 1928 års KL.

RegR ändrade SRN:s förhandsbesked och menade att avkastningen på realränteobligationen är av den typ som skall beskattas som ränta. Som svar på SRN:s hänvisning till RÅ 1994 ref 26 yttrade RegR följande:

Det kan förefalla som om denna bedömning skulle strida mot den bedömning som Regeringsrätten gjort i rättsfallet RÅ 1994 ref 26 II. I nämnda rättsfall var emellertid fråga om en annan typ av instrument, nämligen en s.k. aktieindexobligation, vars konstruktion på avgörande punkter skilde sig från den nu aktuella. På aktieindexobligationen beräknades inte någon real ränta utan obligationen emitterades till sitt nominella belopp. En värdetillväxt kunde komma att beräknas för obligationen vid inlösen, beroende på hur ett speciellt amerikanskt aktieindex utvecklade sig under lånets treåriga löptid. Denna typ av värdetillväxt mellan tidpunkten för förvärvet och den tidpunkt då innehavet upphörde ansågs inte vara så förutsebar att den kunde hänföras till ränta.

Härutöver gjorde dock Skatterättsnämnden i rättsfallet uttalanden även beträffande den speciella situation att även en aktieindexobligation för innehavaren i vissa fall kunde vara förenad med en förutsebar värdetillväxt, nämligen om den under löptiden hade förvärvats från tredje man till ett pris under sitt nominella belopp. Uttalandena, som inte togs upp av Regeringsrätten, knöt an till svårigheterna att tillämpa separat räntebeskattningsmetod av varje individuellt instrument med hänsyn till reglerna i 27 § 2 mom. första stycket SIL om den s.k. genomsnittsmetoden för beräkning av anskaffningsvärden vid avyttringar. Dessa Skatterättsnämndens uttalanden, som alltså avsåg en speciell situation, torde dock inte ha haft avgörande betydelse för frågan hur Regeringsrätten har ansett att aktieindexobligationen med hänsyn till sin principiella konstruktion skulle skattemässigt behandlas. I vart fall kan de gjorda uttalandena inte anses utgöra skäl att i förevarande mål frånga bedömningen att värdetillväxten är att hänföra till ränta.²⁵

Som Grönlund påpekar går RegR ifrån den bedömning som SRN gjorde i RÅ 1994 ref 26 II och som RegR själva gav sitt samtycke till.²⁶ I rättsfallet menade SRN att skillnaden det pris till vilket en aktieindexobligation förvärvats på andrahandsmarknaden och det garanterade nominella beloppet egentligen är att betrakta som ränta, men att denna så kallade ränta inte beskattas löpande eftersom det skulle innebära svårigheter i tillämpandet av genomsnittsmetoden.²⁷ Med tanke på den citerade texten ovan, verkar det som att RegR inte alls ansåg att denna förutsebara värdestegring var att betrakta som ränta. Ovan framhåller RegR istället att separation av aktieindexobligationens räntedel inte skall ske på grund av aktieindexobligationens principiella konstruktion. Vad RegR avser med detta begrepp framgår inte.

Virin menar att RegR avgörande är konsekvent med behandlingen av nollkupongobligationer i RÅ 1994 ref 19.²⁸ Samtidigt menar Virin att konsumentprisindex tillägget i RÅ 1995 ref 71 inte är av sådan karaktär att det kan beräknas utifrån låneavtalet och anser därför att index tillägget borde beskattas som kapitalvinst respektive dras av som kapitalförlust.²⁹

²⁵ RÅ 1995 ref 71, s. 344 f.

²⁶ Grönlund, Jörgen, *Avkastning på sammansatta instrument*, SvSkT 8/2003, s. 611.

²⁷ jfr avsnitt *Aktieindexobligationer RÅ 1994 ref 26* och SRN:s synpunkt att separat räntebeskattningsmetod skulle försvåra beräkningen av omkostnadsbeloppet.

²⁸ Virin, Niclas, *Räntor och derivat – en kommentar till Åsa Leander*, SvSkT 6-7/2002 s. 604.

²⁹ jfr Virin RÅ 1994 ref 19.

4.3 Nollkupongobligationer RÅ 1997 ref 44

I rättsfallet har Skandinaviska Enskilda Banken (SEB) begärt besked från skattmyndigheten angående hur nollkupongobligation skall behandlas enligt kapitalreglerna.³⁰ Skattesubjektet var i och för sig fysiskt person, men för uppdelningen mellan ränta och kapitalvinst är rättsfallet även av intresse för inkomstslaget näringsverksamhet. SEB ansåg att hela vinsten vid såväl avyttring under löptiden som vid innehav till förfall skulle behandlas som kapitalvinst. Skattemyndigheterna ansåg emellertid att hela vinsten var att betrakta som ränta. Frågan hamnade hos RegR som uttalade följande angående räntebegreppet:

Begreppet ränta är inte definierat i UBL eller i skattelagstiftningen i övrigt och det är över huvud taget inte rättligt klart definierat. I vid mening avses med ränta all avkastning på *en fordran* (författarens kursivering). I mer inskränkt betydelse förstås med ränta avkastning på fordringar som beräknas på grundval av kredittiden och kreditbeloppet. I skattesammanhang har man i fråga om avkastningen på en fordran i regel – i nära anslutning till det sistnämnda synsättet – skilt mellan ränta och kapitalvinst (reavinst). Därvid har till kapitalvinst hänförs sådan avkastning som inte beror på och kan beräknas på grundval av låneavtalet och till ränta följaktligen annan avkastning. Skillnaden har också uttryckt så att som kapitalvinst betecknats oförutsedd värdestegring och ränta som förutsedd värdestegring eller ersättning [...].³¹

RegR utgick från citatet ovan i sin bedömning. RegR delar upp situationen i dels innehav till förfall, dels avyttring under löptiden.

Vid *innehav till förfall* påpekas att en nollkupongobligation antingen kan köpas vid emissionen eller under löptiden. Förvärvas obligationen vid emissionstillfället anser RegR att värdeökningen kan beräknas på grundval av låneavtalet och att hela värdeökningen därför är att anse som ränta. Förvärvas obligationen under löptiden är värdeökningen förutsebar. Däremot kan värdeökningen inte beräknas utifrån låneavtalet på grund av kortare löptid, ändrad kreditvärdighet och ändrad marknadsränta. RegR menar att skillnaden mellan emissionsbeloppet och det nominella beloppet borde beskattas som ränta och resterande värdeförändring som kapitalvinst eller kapitalförlust. RegR förkastade emellertid detta på grund av praktiska skäl.³² Även skillnaden mellan förvärvspris under löptiden och nominellt belopp skall beskattas som ränta.

I fallet att obligationen *avyttras under löptiden* framhåller RegR vissa särregler som är knutna till beskattning av fysiska personer. Av denna anledning är det svårt att dra slutsatser om vad RegR hade ansett om det hade handlat om inkomst av näringsverksamhet.

³⁰ Nollkupongobligationer behandlas även i RÅ 1994 ref 19, som inte tagits med eftersom obligationen utgjorde lagertillgång. Till skillnad från RÅ 1994 ref 19 begärs besked för innehavare av nollkupongobligation som inte bedriver värdepappershandel. SEB begärde besked för att kunna fastställa huruvida SEB skulle innehålla preliminärskatt. Sådan skatt skulle vid den relevanta tidpunkten innehållas ifråga om ränta, men inte kapitalvinst.

³¹ RÅ 1997 ref 44, s. 251.

³² RR ansåg att det i många fall inte torde vara möjligt för någon som förvärvat en obligation på andrahandsmarknaden att känna till emissionsbeloppet.

4.4 Rantegaranti (CAP-avtal) RÅ 1999 ref 14

I förhandsbesked RÅ 1999 ref 14 behandlas en så kallad rantegaranti (CAP-avtal) som utgivits av en bank och förvärvats av fysisk person. Rättsfallet har även betydelse för inkomst av näringsverksamhet. En rantegaranti är ett avtal varvid en bank garanterar att kunden inte skall behöva betala högre ränta än angiven tremånaders Stibor³³ under viss löptid. Avtalet innebär vanligen att kunden lånar ett visst belopp av banken till rörlig ränta och samtidigt anger en maxränta som kunden är beredd att betala. Det är även möjligt att teckna rantegarantin utan att garantin motsvaras av ett lån. Om Stibor är högre än garantiräntan betalar banken skillnaden mellan Stibor och garantiräntan beräknat på ett avtalat belopp. Om Stibor är lägre än garantiräntan är rantegarantin verkningslös. Precis som för andra optioner erlägger kunden premien för rantegarantin vid ingående av avtalet. Premiebeloppet bestäms utifrån ranteprognoser och beräknas med hjälp av optionsmodeller.

RegR meddelar förhandsbesked: Om rantegarantin utgör ett fristående värdepapper ansåg RegR att premien inte kunde anses som räntekostnad och att utfallande belopp inte kunde anses som ränteinkomst. Motiveringen byggde på att det inte kunde anses vara kostnader eller intäkter från ett lån. RegR menade att CAP-avtalet var att betrakta som en option. Om rantegarantin däremot var kopplad till ett underliggande låneavtal ansåg RegR att det rör sig om ett lån med rörlig ränta upp till ett tak eller en kombination av fast och rörlig ränta. Premien hade lika väl kunnat tas ut som högre ränta. Med ett neutralitetsresonemang anser RegR att rantegarantin och lånebeloppet bör behandlas som en enhet; att premien skall ses som en förskottsränta; samt att utfallande belopp skall behandlas som en nedsättning av räntekostnaden.

Grönlund ifrågasätter om RegR:s bedömning verkligen stämmer överens med behandlingen av de omvända konvertiblerna i RÅ 2001 ref 21.³⁴ Enligt min bedömning menar Grönlund att i förhandsbeskedet om omvända konvertibler frångår RegR värdepapperets ekonomiska innebörd, istället bedöms belopp som är förutsebara som ränta. Utfallande belopp från rantegarantin går inte att förutse. Här tycks RegR återgå till ekonomiskt innehåll, vilket tar sig uttryck genom neutralitetsresonemanget.

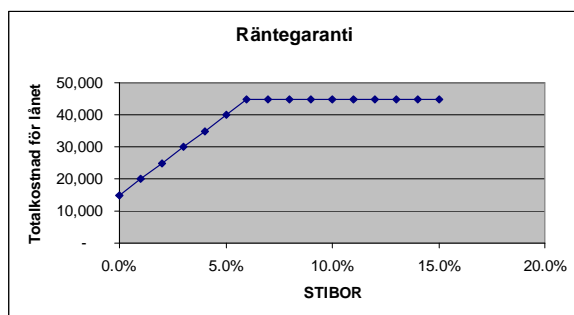

fig 1. CAP-avtal tillsammans med ett lån

³³ Stockholm Interbank Offer Rate

³⁴ Grönlund, Jörgen. *Avkastning på sammansatta instrument*. SvSkT 8/2003.

4.5 Valutaobligation RÅ 1999 ref 69

RÅ 1999 ref 69 gällde en fysisk persons innehav av svensk valutaobligation, vars avkastning var relaterad till förändringen i den tyska markens utveckling jämfört med den svenska kronan. Obligationen hade en löptid på sex månader eller ett år. Under löptiden betalades ingen ersättning. Vid löptiden slut betalades det nominella beloppet jämte ett tilläggsbelopp:

$$\text{no min ellt belopp} * \text{omräkningsfaktor} * (\text{slutkurs} - \text{startkurs}) = \text{tilläggsbelopp}$$

Omräkningsfaktorn bestämdes utifrån löptiden och marknadsräntan vid startpunkten. Beroende på löptiden beräknades omräkningsfaktorn bli 45-90 %. Startkurs och slutkurs avser en tysk mark uttryckt i svenska kronor. Tilläggsbeloppet betalades endast ut om den tyska marken ökat i värde gentemot den svenska kronan.

SRN, med instämmande från RegR, ansåg att valutaobligationen var ett odelbart instrument av typen fordringsrätt (hänvisning till 29 § 1 mom SIL). SRN menar att avkastningen på valutaobligationen inte är tillräckligt förutsebar för att kunna betraktas som ränta.

Bedömningen tycks stämma överens med behandlingen av aktieindexobligationer (RÅ 1994 ref 26). I det förhandsbeskedet angående aktieindexobligationer påpekade SRN och RegR att aktieindexobligationer är så osäkra till sin natur att avkastningen inte bör betraktas som ränta. Vidare ansåg SRN och RegR att det fanns praktiska komplikationer³⁵ med att dela upp avkastningen i en ränte- och en kapitaldel. I RÅ 1995 ref 71 menade SRN och RegR emellertid att avkastningen på en realränteobligation i sin helhet utgör ränta. Detta kan tyckas underligt med tanke på bedömningen av valutaobligationen. Realränteobligationen och valutaobligationen har båda ett förutsebart och ett oförutsebart element. Enligt författarens åsikt är det möjligt att RegR anser att inflationsosäkerhet är så nära förknippat med ränta att även avkastning på inflationsderivat kan anses utgöra ränta. Det är osäkert hur RegR hade resonerat om den inflationsbaserade avkastningen beräknats som en multipel på KPI.

4.6 Omvänd konvertibel RÅ 2001 ref 21 I

RÅ 2001 ref 21 I (fråga 1) behandlar inkomstbeskattning av omvänd konvertibel (i fortsättningen benämnd värdepapperet). Vid den aktuella tidpunkten gällde SIL (1947:576). Förhandsbeskedet gäller A som via AB X har förvärvat ett värdepapper emitterat i svenska kronor. Värdepapperet lyder på nominellt 10 000 kr och har en löptid på 16 månader. Vid emissionstillfället erlägger förvärvaren 10 000 kr. På inlösendagen

³⁵ Dessa praktiska komplikationer har dementerats i förhandsbeskedet om realränteobligationer (RÅ 1995 ref 71) där RegR menar att uppdelningen i en ränte- och en kapitaldel i aktieindexobligationsfallet inte gjordes på grunda av detta instruments konstruktion. Vad RegR anser om en aktieindexobligation som förvärvas till ett pris som understiger dess nominella värde framgår inte tydligt.

erhåller innehavaren antingen kontanter eller aktier. Inlösenbeloppet är knutet till värdeutvecklingen på två aktier. Om kursen för båda aktierna på slutdagen överstiger respektive akties kurs på emissionsdagen erhåller innehavaren det nominella beloppet jämte 26,1 % ränta beräknat på det nominella beloppet. Om kursen på slutdagen för någon av aktierna understiger kursen på emissionsdagen erhåller innehavaren aktier av det slag vars kurs fallit mest. Antalet aktier som erhålls är knutet till aktiekursen på emissionsdagen. Även i detta fall erhålls 26,1 % ränta på det nominella beloppet.

Den omvända konvertibeln kan sägas bestå av två delar: dels ett räntepapper som löper på 26,1 %, dels en säljoption som ställs ut av innehavaren av räntepapperet och är knuten till värdeutvecklingen på de två aktierna.

SRN ansåg att den höga fasta avkastningen var en ersättning för risken för värdenedgång. Med tanke på att värdepapperets värdeutveckling var knutet till aktiekursen ansåg SRN att ”det är ett sådant (odelbart) finansiellt instrument som avses i 27 § 1 mom SIL”.

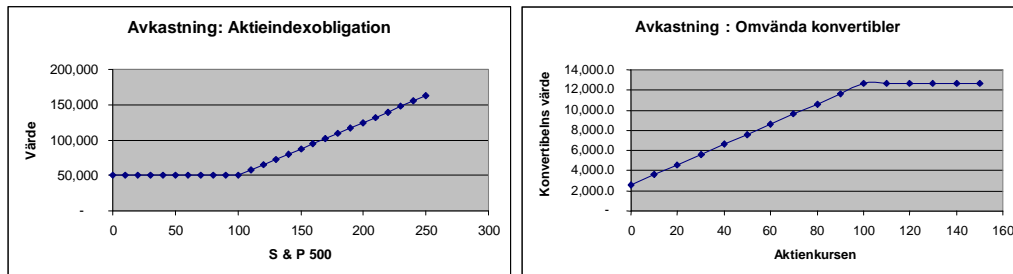
Angående värdepapperets delbarhet hade RegR en uppfattning som skilde från SRN:s. RegR inledde med att klargöra att man tidigare i skattesammanhang definierat ränta som avkastning som kan beräknas utifrån låneavtalet. Vidare anförde RegR att ränta är förutsedd ersättning. RegR ansåg att den fasta ersättningen på 26,1 % av nominellt belopp var att betrakta som ränta trots att räntenivån bestämts med hänsyn till risken för att borgenären inte återfår full betalning. RegR fastställde vidare att inlösen mot erhållande av aktier skall kapitalvinstbeskattas, varvid avdrag får göras för skillnaden mellan det belopp som erlagts för värdepapperet och värdet av erhållna aktier.

RegR:s bedömning kritiserades av Leander som menar att bedömningen är inkonsekvent med RegR:s bedömning av aktieindexobligationer i RÅ 1994 ref 26. I det fallet bedömde RegR att ingen del av värdestegringen på aktieindexobligation var att betrakta som ränta. Leander menar att uppdelningen i en räntedel och en kapitaldel är orimlig eftersom en sådan uppdelning står bjärt i kontrast med den omvända konvertibelns ekonomiska innebörd. Utan risken för värdenedgång hade inte den höga räntan utgått.

Vid en jämförelse av slutvärden är den omvända konvertibeln i princip identisk med en utställd säljoption. Till sin ekonomiska innebörd är den större delen av de 26,1 % på nominellt belopp att betrakta som en optionspremie, snarare än ränta.

Jämförelsen mellan en aktieindexobligation och en omvänd konvertibel är intressant. Värdet av båda instrumenten är på olika sätt bundet till aktiekursen. Aktieindexobligationen har principiellt oändlig potential, medan den omvända konvertibeln har motsvarande nedsida som förvisso är begränsad till att aktierna är värdelösa. Avkastningsmässigt kan en aktieindexobligation beskrivas som en lång köpoption med vanliga nollkupongobligationer i botten. En omvänd konvertibel kan beskrivas som en kort säljoption med nollkupongobligationer i botten. Av reciprocitetsskäl borde det inte spela någon roll för uppdelningen mellan ränta och kapitalvinst om värdepapperet förvärvas eller ställs ut. Trots de likheter som föreligger mellan instrumentens respektive riskbilder behandlas ersättningen för detta risktagande

på helt skilda sätt. I aktieindexfallet tycks RegR ta hänsyn till den ekonomiska innebörden och bedöma riskkompensationen därefter. I fallet med den omvända konvertibeln tycks den ekonomiska innebörden bortses från. Istället går form före ekonomisk innebörd.

4.7 Aktiekorgbevis RÅ 2002 not 51

I RÅ 2002 not 51 har A.A. (fysiskt person) överklagat ett förhandsbesked från Skatteverket³⁶ angående inkomstbeskattning av ett aktiekorgbevis. Detta värdepapper bestod av en korg av derivat som var kopplade till aktien Ericsson B. Teckningskursen var 90 kronor och löptiden 18 månader. Värdepapperet var av europeisk typ, vilket innebär att inlösen endast kan göras vid ett tillfälle. Hela teckningskursen investerades i Ericsson B derivat som om de hade kunnat lösas in omedelbart hade gett innehavaren Ericsson aktier till ett värde motsvarande teckningskursen. Slutvärdet bestämdes utifrån följande:

1. om aktiekursen inte någon gång under löptiden understeg 60 % av startvärdet garanterades 100 kr kontant på slutdagen.
2. om aktiekursen sjunker under 60 % av startkursen någon gång under löptiden försvinner garantibeloppet. Istället erhålls aktiernas värde, eventuellt med tilläggande dubbel procentuell avkastning enligt punkt 3.
3. om kursen steg i värde erhåller innehavaren dubbla den procentuella kursstegringen (punkt 1 och 2 är även tillämplig vid kursstigningar), dock max 28-35 % av startkursen.

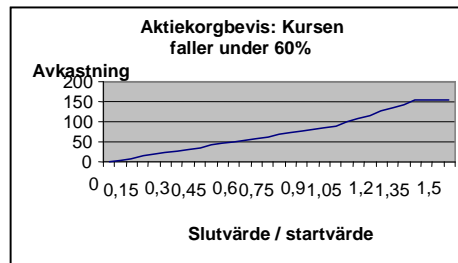
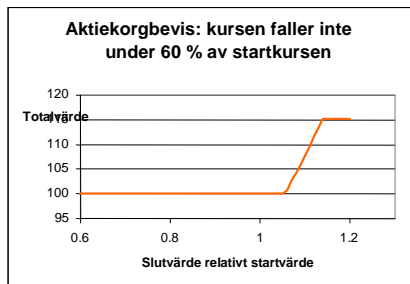
SRN, med instämmande från RegR, meddelade förhandsbesked. Oavsett om aktiekorgbeviset förvärvats på primärmarknaden eller sekundärmarknaden skall hela avkastningen betraktas som kapitalvinst eller kapitalförlust på marknadsnoterad delägar rätt. SRN förklarade att aktiekorgbeviset var att anse som ett odelbart instrument på grund av sin *konstruktion*.³⁷ SRN menar vidare att aktiekorgbeviset till sin konstruktion är att betrakta som en delägar rätt och hänvisar till 48 kap. 2 § första stycket.

³⁶ Vid den aktuella tidpunkten hette Skatteverket fortfarande Riksskatteverket. I uppsatsen används emellertid namnet Skatteverket, även om det för tiden korrekta namnet är Riksskatteverket.

³⁷ SRN tycks ha tagit till sig RegR:s besked i RÅ 1995 ref 71.

Grönlund påpekar att även aktiekorgbeviset har stora likheter med den omvända konvertibel som beskrivits tidigare. Båda instrumenten utgör tillgångar som är villkorade av att aktiekursen på en underliggande tillgång inte är negativ. Utställaren av den omvända konvertibeln erhåller en premie på 26,1 % (det som formellt klassificeras som ränta) och optionen ställs ut ”at the money”. Premien för aktiekorgbeviset är lägre (10/90= 11 %), vilket i stor del beror på att den ges ut ”in the money”. Premien för aktiekorgbeviset hålls emellertid till viss del uppe av att premiebeloppet är villkorat: Faller aktiekursen under 60 % erhåller utställaren inte premien. Förutom att premien är villkorad i aktiekorgbeviset framhåller Grönlund även att dessa båda finansiella instrument skiljer sig i det att aktiekorgbeviset, upp till taket (28-35 % värdestigning), har en oförutsebar vinstpotential. Grönlund drar slutsatsen att SRN:s avgörande i de båda fallen är helt beroende av att premien var garanterad i fallet med den omvända konvertibeln, men att det fanns risk att premien inte skulle komma att erhållas i fallet med aktiekorgbeviset. Han påpekar även att SRN:s och RegR:s kan ha tagit fast på att den omvända konvertibeln var konstruerad av både derivat och obligationer, medan aktiekorgbeviset enbart innehöll aktiederivat. Grönlund menar att obligationsmomentet kan ha påverkat SRN:s och RegR:s bedömning, men bedömer att premiebeloppet i aktiekorgbeviset hade ansetts utgöra ränta om det inte varit för ”knock-down” momentet.³⁸

Som Grönlund framhåller, finns det ett flertal sätt att tolka SRN:s och RegR:s avgörande i aktiekorgfallet. Denna mening delar jag med Grönlund och väljer att inte dra ytterligare slutsatser av rättsfallet.

4.8 Aktieobligation RÅ 2003 ref 48

I RÅ 2003 ref 48 begärde A förhandsbesked angående en aktieobligation som gavs ut av Skandinaviska Enskilda Banken (SEB). Aktieobligationen var ett skuldebrev som belöpte på tre år och tecknades till nominellt värde. Den årliga avkastningen var kopplad till OMX-index. Avkastningen bestämdes utifrån den månatliga utvecklingen på OMX-index och erhöles årsvis. Maximalt kunde den månatliga förändringen i ersättning uppgå till +/- 1,17 % multiplicerat med det nominella beloppet. Detta innebär ett maximal värdeökning på 14 % per år. Aktieobligationen garanterade samtidigt en ersättning på minst 3 % per år. Sökande ställde bland annat följande frågor:

³⁸ Grönlund, Jörgen. Avkastning på sammansatta instrument. SvSkT 8/2003. s. 617.

- I. ränta, kapitalvinst eller annan inkomst på grund av tillgång
- II. beskattning som en enhet eller delar för sig
- III. omkostnadsbeloppets bestämmande
- IV. delägarrätt eller fordringsrätt
- V. tecknad på primärmarknaden eller sekundärmarknaden

SRN, med bifall från RegR, ansåg att det garanterade beloppet skulle anses utgöra ränta, medan eventuell ersättning utöver garanterade 3 % skulle betraktas som annan inkomst på grund av innehav av tillgång.

Vid avyttring i förtid ansåg SRN att upplupen garanterad ränta behandlas som ränta, medan resterande ersättningsbelopp skulle beskattas som kapitalvinst eller dras av som kapitalförlust.

Vid innehav till inlösen skulle garanterad ränta och eventuell ersättning särskiljas och beskattas som årlig utbetalning enligt ovan. Återbetalat nominellt belopp skulle betraktas som kapitalvinst eller kapitalförlust.

I de fall ersättning är att betrakta som kapitalvinst eller kapitalförlust ansåg SRN att instrumentet skulle betraktas som en delägarrätt. Som berörts tidigare är kapitalförluster på delägarrätter fullt avdragsgilla mot sådana kapitalvinster i inkomstslaget kapital.

I sin motivering är följande värt att notera:

I praxis har sammansatta instrument vid kapitalvinstbeskattningen behandlats som en enhet (s.k. odelbara instrument), se t.ex. RegR dom den 24 april 2002 i mål nr 7672-2001 (s.k. aktiekorgbevis) och RÅ 1999 ref. 69 (s.k. valutaobligation). Med hänsyn härtill och till anknytningen till ett aktieindex bör enligt 48 kap. 2 § andra stycket IL bestämmelserna om delägarrätter tillämpas på obligationen. Det innebär bl.a. att bestämmelserna om genomsnittsmetoden i 48 kap. 7 § första stycket IL är tillämpliga. – Trots att ett instrument har karakteriserats som odelbart har i praxis en del av avkastningen beskattats på annat sätt än som kapitalvinst, se t.ex. RÅ 2001 ref 21 I (s.k. omvända konvertibler). Motsvarande gäller för sådana instrument som ”vanliga” aktier och räntebärande konvertibla skuldebrev.

SRN menar alltså att ett sammansatt finansiellt kan vara odelbart i den benämningen att hela instrumentet betraktas som antingen fordringsrätt eller delägarrätt vid kapitalvinstbeskattning; och att samma finansiella instrument ändå inte behöver vara odelbart vid beskattning av löpande avkastning.

Det kan verka som att SRN och RegR bestämt sig för att definiera ränta som all avkastning som är förutsebar. Denna definition håller emellertid inte. I RÅ 1995 ref 71 betraktas såväl förutsebar real ränta som oförutsebart indextillägg som ränta. Det finns uppenbarligen fler element i räntedefinitionen.

Det är även värt att notera att SRN framför att aktieobligationen är att betrakta som en delägarrätt, samtidigt som de anser att en del av avkastningen kan utgöra ränta. Det tycks alltså inte krävas att det finansiella instrumentet utgör en fordringsrätt för att en del av avkastningen skall anses utgöra ränta.

5 Analys av svensk praxis

5.1 Fordringsrätt eller delägarrätt

5.1.1 Betingad eller obetingad avkastning

I RÅ 1997 ref 44 uttrycker RegR att ränta i vid mening innefattar all avkastning på en *fordran*, men att den mer inskränkta skatterättsliga innebörden av ränta endast innefattar avkastning på *fordringar* som kan beräknas på grundval av kredittiden och kreditbeloppet³⁹. Utan att kommentera vad som innefattas i begreppet fordring, uttrycker RegR alltså att begreppet ränta förutsätter att avkastningen härstammar från en fordran. Samtidigt uttrycker RegR i RÅ 1997 ref 44 att kapitalvinst utgör oförutsedd värdestegring och att ränta utgör förutsedd ersättning, vilket enligt RegR även kan uttryckas som att ränta går att beräkna utifrån låneavtalet.

I rättsfallet med realränteobligationer, RÅ 1995 ref 71, konstaterar RegR att avkastningen på realränteobligationerna är att klassificera som ränta. Återigen begrundas beslutet på ett resonemang som egentligen är mer lämpligt för att identifiera fordringsrätter: ”går att beräkna utifrån låneavtalet”. Samtidigt tycks RR:s bedömning grunda sig på att denna typ av avkastning av tradition har klassificerats som ränta, snarare än att avkastningen går att beräkna utifrån avtalet. Detta med tanke på att avkastning knuten till ett aktieindex, RÅ 1994 ref 26, enligt RegR är att klassificera som kapitalvinst, medan avkastning knuten till ett inflationsindex, RÅ 1995 ref 71, däremot är att betrakta som ränta.

I RÅ 2003 ref 48 framgår att det faktum att ett finansiellt instrument är att betrakta som en delägarrätt inte förhindrar att avkastningen från samma delägarrätt kan klassificeras som ränta. Detta går alltså emot RÅ 1997 ref 44, där det framstår som att en förutsättning för att avkastningen på ett finansiellt instrument skall klassificeras som en ränta är att det finansiella instrumentet är att klassificera som en fordran. Av RÅ 2003 ref 48 att döma är uppdelningen mellan å ena sidan fordringsrätt och delägarrätter, å andra sidan kapitalvinst och ränta helt oavhängig.

För det första gör RegR ingen skillnad mellan att identifiera typen av finansiellt instrument och att identifiera dess avkastning. För det andra är avkastningen betingelse (”går att beräkna utifrån låneavtalet”) inte en bra distinktion för att särskilja mellan ränta och kapitalvinst. Snarare borde det faktum att avkastningen är beroende av avtalet användas för att särskilja fordringar från andra typer av finansiella instrument. Skillnaden mellan ränta och kapitalvinst borde istället vara avkastningens relativa säkerhet eller osäkerhet. För det tredje tycks RegR anse att det faktum att avkastningen är obetingad medför att avkastningen också är säker. Som tidigare påtalats går detta samband att

³⁹ RÅ 1997 ref 44, s. 251

tillbakavisa med modern finansiell teori, bland annat eftersom det går att replikera en fordran (obetingad) med hjälp av en kombination av aktier och optioner.

5.1.2 Delbart eller odelbart

Rättsfallet med aktieobligationer, RÅ 2003 ref 48, är bland annat intressant med tanke på SRN:s uttalande om hybridinstruments delbarhet. SRN konstaterar att sammansatta finansiella instrument vid kapitalvinstbeskattning behandlas som en enhet. SRN refererar till rättsfallet med valutaobligationer, som består dels av nollkupongobligationer, dels köpoptioner.

Såväl aktieindexobligationer, realränteobligationer som valutaobligationer är uppbyggd av nollkupongobligationer och köpoptioner. Det skulle vara möjligt att dela upp och beskatta kapitalvinsten från var del för sig: obligationsdelen som fordringsrätt och optionsdelen som delägar rätt. SRN och RegR använde inte delningsmetoden för att tolka vare sig aktieindexobligationerna, realränteobligationer eller valutaobligationerna. Istället betraktade SRN obligationerna som en enhet.

5.2 Löpande avkastning eller kapitalvinst

5.2.1 Relativ säkerhet eller osäkerhet

I rättsfallen med aktieindexobligationer och valutaobligationer påpekas att avkastningen inte är att betrakta som ränta eftersom avkastningen inte är tillräckligt förutsebar och inte kan beräknas på grundval av avtalet. Någon vidare vägledning i gränsdragningen mellan relativ säkerhet och osäkerhet ges emellertid inte.

Som framgår av rättsfallet om aktieindexobligationer, RÅ 1994 ref 26, uppstår det förvirring i samband med att aktieindexobligationer säljs på en andrahandsmarknad till ett pris som understiger aktieindexobligationens nominella belopp. Å ena sidan hävdar SRN att mellanskillnaden är att betrakta som ränta eftersom avkastningen går att fastställa på samma sätt som för en nollkupongobligation, å andra sidan hävdar ledamot Virin att mellanskillnaden inte utgör ränta eftersom avkastningen inte utgör ersättning för utlåning.

På sätt och vis kan det hävdas att båda parter har rätt. Mitt resonemang återknyter till det inledande teorikapitlet. Där påstås att betingelse är ett bra sätt att avgöra huruvida ett hybridinstrument utgör skuldinstrument eller eget kapital-instrument, men inte för att avgöra huruvida avkastningen skall beskattas löpande eller beskattas som kapitalvinst. Påståendet grundar sig i ett resonemang som går ut på att uppdelningen mellan ränta och kapitalvinst är en avvägning mellan skattesubjektets likviditet och skattesubjektets möjligheter att skjuta på beskattningstidpunkten. Det får nämligen antas att kapitalvinster beskattas i samband med realisation med tanke på att avkastningen först i detta ögonblick

är tillgänglig för skattesubjektet. Samtidigt är det ett välkänt faktum att det är fördelaktigt att skjuta beskattning på framtiden i förhållande till att betala skatt idag.⁴⁰ Det innebär således en inlåsningsseffekt att inte beskatta kapitalvinster förrän vid realisation, vilket exempelvis innebär att en skattebetalares val mellan att antingen behålla aktier i företag X eller att omplacera aktierna i företag Y inte längre är neutralt. För att minska den inlåsningsseffekt som beskattning i samband med realisation innebär beskattas bland annat nollkupongobligationer löpande.

Virin har förvisso rätt i att mellanskillnaden mellan marknadsrabatten och det nominella beloppet inte utgör ränta utifrån dess traditionella betydelse och den definition som återfinns i förarbeten. Däremot tycks det förenligt med de principer som ligger till grund för en uppdelning mellan ränta och kapitalvinst att betrakta all relativt säker avkastning, såväl säker avkastning som kan beräknas på grundval avtalet som annan säker avkastning, som ränta. Förutsatt att det verkligen är ett avvägande mellan likviditet och ett neutralt skattesystem som ligger till grunden för uppdelningen mellan ränta och kapitalvinst torde det inte finnas någon anledning att göra åtskillnad mellan olika typer av säker avkastning. Därför kan det även anses att SRN:s bedömning är korrekt, nämligen att det inte föreligger skillnad mellan en nollkupongobligation och den mellanskillnad som kan uppstå när en aktieindexobligation försäljs till ett belopp som understiger dess nominella belopp.

Som konstaterats i fallet med realränteobligationer ger RegR Virin åtminstone delvis rätt i att den förutsebara värdestegringen inte utgör ränta. I rättsfallet med realränteobligationer dementerar RegR nämligen att SRN:s resonemang i rättsfallet med aktieindexobligationer varit av betydelse i samband med att RegR dömde till SRN:s fördel.

I RÅ 1997 ref 44 uttalade sig RegR om situationen att nollkupongobligationer förvärvats efter emissionstidpunkten. I detta fall menar RegR att skillnaden mellan förvärvsbeloppet och det nominella beloppet inte fullt ut går att beräkna utifrån avtalet, utan även beror på förändringar i marknadsräntan och det emitterande bolagets kreditvärdighet. RegR är tydlig med att definitionen av ränta beror på huruvida avkastningen går att beräkna utifrån emissionsavtalet. Av praktiska skäl behandlas dock även marknadsrabatt som ränta, trots att RegR anser att del av skillnaden mellan förvärvsbeloppet och det nominella beloppet egentligen utgör kapitalvinst eller kapitalförlust.

5.2.2 Delbart eller odelbart

RegR har varit inne på att dela upp avkastningen. I fallet med aktieindexobligationer, RÅ 1994 ref 26, behandlar SRN situationen att innehavaren av en aktieindexobligation förvärvat det finansiella instrumentet till underpris. I denna situation menar SRN att det ligger nära till hands att dela upp avkastningen i två delar. SRN menar att skillnaden mellan anskaffningspriset och det nominella värdet är förutsebart och att det därför borde

⁴⁰ Den inlåsningsseffekt som kapitalvinstbeskattning beskrivs av Auerbach (1991) s. 167.

vara att betrakta som ränta. Eftersom det skulle innebära praktiska problem med tillämpandet av genomsnittsmetoden görs det ingen uppdelning, istället betraktas hela värdeökningen som kapitalvinst. Vidare menar SRN att en uppdelning mellan ränta och kapitalvinst inte heller skall göras i det fallet att endast en enstaka aktieindexobligation förvärvats till underkurs, även om genomsnittsmetoden inte varit tillämplig i detta fall.

I rättsfallet med nollkupongobligationer dementerar RegR att marknadsrabatt överhuvudtaget är att likställa med ränta. Om nollkupongobligationer förvärvats till underpris eller överpris efter emissionstidpunkten ansåg RegR att avkastningen egentligen borde delas upp mellan ränta och kapitalvinst. I kontrast till SRN menar alltså RegR att marknadsrabatt utgör kapitalvinst. Av praktiska skäl avstod RegR från att dela upp avkastningen i ränta och kapitalvinst.

I rättsfallet med CAP-avtal, RÅ 1999 ref 14, visar RegR att avkastningen på finansiella instrument skall bedömas som en enhet. Rättsfallet med CAP-avtalet skiljer sig från tidigare rättsfall på så vis att CAP-avtalet kan ingås såväl i samband med lån som fristående från ett låneavtal. Förutsatt att ett CAP-avtal förvärvas separat skall beskattning ske som om det vore en option, vilket enligt nuvarande lagstiftning skulle innebära att avkastningen betraktas som kapitalvinst. Har CAP-avtalet förvärvats i samband med att skattesubjektet lånat pengar skall bedömningen däremot beakta avkastningen som ränta som till viss del är rörlig, till viss del fast. Med tanke på att CAP-avtalet kan ingås separat ligger det nära till hands att hävda att RegR slår samman två separata finansiella instrument, snarare än att RegR behandlar ett och samma instrument som odelbart.

Beträffande omvända konvertibler valde RegR att tillämpa delningsmetoden fullt ut. RegR analyserade avkastningen genom att dela upp avkastningen i en räntedel och en kapitalvinstdel som utgjordes av utställda säljoptioner. Varför en liknande uppdelning inte skett i framför allt rättsfallen med aktieindexobligationer och valutaobligationer – som på ett liknande sätt består av obligationer och optioner – framgår inte.

Rättsfallet med aktieobligationer, RÅ 2003 ref 48, är bland annat intressant med tanke på SRN:s uttalande om hybridinstruments delbarhet. SRN konstaterar att sammansatta finansiella instrument vid kapitalvinstbeskattning behandlas som en enhet. SRN refererar till rättsfallet med valutaobligationer, som består dels av nollkupongobligationer, dels köpoptioner. SRN tycks alltså mena att det inte skall ske någon separation av nollkupongobligationerna och köpoptionerna, istället skall hela betraktas som en enhet. Som tidigare konstaterats beror detta på svårigheter med att tillämpa genomsnittsmetoden. Vidare anför SRN att trots att ett finansiellt instrument karakteriserats som odelbart, kan det bli fråga om annan beskattning än kapitalvinst. SRN tycks mena att även om ett finansiellt instrument i kapitalvinstbeskattningshänsyn beskattas som delägar rätt, är detta inte ett hinder för att den löpande avkastningen karaktäriseras som ränta. Villkoren för en sådan uppdelning framgår ej. En möjlig gissning vore att ränta i form av värdestegring beskattas som om det vore en del av det finansiella instrumentet i samband med kapitalvinstbeskattning, medan ränta som betalas ut beskattas separat. Min slutsats är att SRN:s tolkar RegR som att hybridinstrument är

odelbara i samband med kapitalvinstbeskattning, vilket beror på praktiska svårigheter att tillämpa genomsnittsmetoden. Däremot tycks SRN mena att denna odelbarhet inte utgör ett hinder för att beskatta utdelning som betalas ut löpande som ränta. Sådan utdelning innebär ju inte en försvåring av att tillämpa genomsnittsmetoden.

Rättsläget framstår emellertid som något oklart, inte minst med tanke på hur RegR dömde i rättsfallet med CAP-avtalet. I det rättsfallet valde RegR att inte beskatta optionerna och den utbetalda räntan var för sig, trots att det inte utgjort hinder för att tillämpa genomsnittsmetoden. Det kan tänkas att RegR valde att göra en analogitolkning med vanliga realränteobligationer, vars avkastning till fullo beskattas som ränta.

5.2.3 Realisationsprincipen eller bokföringsmässiga grunder

När det väl avgjorts huruvida avkastningen utgör ränta eller kapitalvinst är svensk skatterätt tydlig. Ränta beskattas enligt bokföringsmässiga grunder, kapitalvinst beskattas enligt realisationsprincipen.

6 USA

I USA har en fråga som liknar den svenska distinktionen mellan ränta och kapitalvinst behandlats i två olika situationer: Dels vid beskattning av utgivaren av ett hybridinstrument, dels vid beskattning av innehavaren av ett hybridinstrument. I samband med beskattning av utgivaren är det framförallt av betydelse eftersom ränta är avdragsgill, men inte utdelning. Frågan har framförallt varit aktuell vid beskattning av utländska moderbolag som finansierat amerikanska dotterbolag. I samband med beskattning av innehavaren av finansiella instrument har klassificeringsfrågan framförallt betydelse för tidpunkten för beskattning.

6.1 Kapitaltillgång och kapitalvinst/förlust

Den amerikanska definitionen av en kapitaltillgång liknar till stor del den svenska. Precis som i Sverige definieras en kapitaltillgång genom att definiera vad som inte är en kapitaltillgång.⁴¹

På samma sätt som i svensk skattelagstiftning utgör kapitalvinst eller kapitalförlust det överskott respektive underskott som uppstår vid försäljning av en kapitaltillgång. Dessutom görs en uppdelning mellan långfristiga och kortfristiga kapitalvinster. En kapitalvinst är långfristig om kapitaltillgången innehafts längre än ett år och kortfristig om kapitaltillgången innehafts kortare än ett år.⁴²

Kapitalförluster enligt amerikanska skatteregler behandlas på ett liknande sett som kapitalförluster i den svenska "aktiefållan". Juridiska personer kan endast dra av kapitalförluster mot kapitalvinster. Till den del en juridisk person inte har kapitalvinster i samma utsträckning som kapitalförluster får kapitalförlusterna minska skatten de tre senaste föregående åren och de fem kommande åren.⁴³

Precis som i svensk skatterätt finns det skillnad i beskattning av kapitalvinst och löpande avkastning. Därför är uppdelningen mellan löpande avkastning och kapitalvinst även relevant i USA.

6.2 Ränta

Precis som i Sverige finns det ingen lagstiftad definition av räntebegreppet. Däremot har ränta – precis som i svensk beskattningsrätt – betraktats som obetingad avkastning som beror på löptiden och som kompenserar för nyttjandet av kapital. Det har också ansetts typiskt att ränta betalas före utdelning, med tanke på att ränta har setts som ett legalt krav medan utdelning ansetts bero på företagets välgång.

⁴¹ Internal Revenue Code (IRC) 1221

⁴² IRC 1222

⁴³ IRC 1212

6.3 Fordringsrätt eller delägarrätt

6.3.1 Betingad eller obetingad avkastning

Som tidigare nämnts har amerikansk skatterätt tidigare förlitat sig på en distinktion mellan fordringsrätter vars avkastning går att beräkna utifrån låneavtalet och delägarrätter vars värde är betingade av exempelvis företagets välgång. Denna distinktion har därefter använts för att avgöra beskattningstillfället. Distinktionen har förutsatt att obetingade tillgångar ger fast avkastning, medan betingade tillgångar ger osäker avkastning. Distinktion har visat sig olämplig och tillämpas inte för beskattning av hybridinstrument.

6.3.2 Delbart eller odelbart

Traditionellt har amerikansk beskattningsrätt angripit hybridinstrument genom att analysera transaktionernas beståndsdelar för att uppnå konsekvent behandling med sedvanliga finansiella instrument.

Transaktionsbaserad beskattning tillämpas bland annat för beskattning av finansiella instrument vars avkastning är knuten till ett teoretiskt kapitalbelopp⁴⁴. Denna kategori av tillgångar karakteriseras av att betalningsflöden mellan två parter baseras på ett teoretiskt kapitalbelopp som i sig inte byter ägare under kontraktstiden. Typiskt för kontraktstypen är att den ena avtalsparten betalar ett rörligt belopp, medan den andra parten betalar ett fast belopp. De två mest vanliga typerna av sådana finansiella instrument CAP-avtal.⁴⁵

Betalningar med hänseende till CAP-avtal kan delas in i tre kategorier: periodiska, icke-periodiska samt betalningar i samband med kontraktets upphörande. Periodiska betalningar definieras som betalningar som görs under hela kontraktets löptid och vars intervall inte är längre än ett år. Periodiska betalningar beskattas löpande. Icke-periodiska betalningar definieras som andra betalningar än periodiska betalningar. Till icke-periodiska betalningar hör bland annat den premie som betalas för att ingå ett CAP-avtal.⁴⁶ Icke-periodiska betalningar skall beskattas på ett sätt som återspeglar det ekonomiska innehållet. Vid allokering av premien som innehavaren betalat, innebär det ekonomiska innehållet att CAP-avtalet skall ses som en serie av optionsavtal. Med hjälp av en rimlig modell för optionsprissättning⁴⁷ skall sedan premien allokeras med hänsyn till vad det under varje period kostat att köpa sälloptioner. Vid fördelning av premien kan viss modifiering göras om CAP-avtalet används som säkringsinstrument. Betalningar i samband med kontraktets upphörande innefattar betalningar som en part gör för att frigöra sig från ett CAP-avtal, betalningar för att byta CAP-avtal samt betalningar vid

⁴⁴ eng. notional principal contract

⁴⁵ Hibscheiler & Kopin (2004) s. 395 ff

⁴⁶ Hibscheiler & Kopin (2004) s. 399 ff

⁴⁷ Rimlig optionsprissättningsmodell torde i de flesta fall innebära Black-Scholes.

överlåtande av ett CAP-avtal från en part till en annan. Dessa betalningar beskattas som kapitalvinster eller kapitalförluster i samband med att avtalet upphör.

Finansdepartementet föreslog 1991 att aktieindexobligationer⁴⁸ skulle beskattas enligt delningsmetoden. Enligt förslaget skulle detta ske på följande sätt: En juridisk person emitterar en femårig aktieindexobligation med ett nominellt värde på 1 000 kr. Efter fem år återfår innehavaren det nominella beloppet plus det nominella beloppet multiplicerat med den procentuella ökningen av S&P 500. För beskattning delas aktieindexobligationen in i en nollkupongobligation och en köption. Därefter diskonteras det nominella beloppet. En 10%-ig ränta innebär en nollkupongobligation värd 621 kr ($1\,000/10^{-5}$). Mellanskillnaden 379 kr betraktas som premie för köptionerna, samtidigt som samma belopp fördelas som ränta över den femåriga löptiden.

Förslaget att behandla aktieindexobligationer utifrån delningsmetoden gick aldrig igenom. Enligt Warren finns det ofta mer än ett sätt att tillämpa delningsmetoden. Enligt honom är detta en av anledningarna att delningsmetoden inte tillämpas, alltså att den skattemässiga behandlingen av nya hybridinstrument skulle bli förenad med osäkerhet. Istället beskattas aktieindexobligationer enligt den formel metod som beskrivs i ett senare kapitel.

6.4 Löpande avkastning eller kapitalvinst

6.4.1 Relativt säkerhet eller osäkerhet

Amerikansk skatterätt har traditionellt förlitat sig på en distinktion mellan betingad och obetingad avkastning för att avgöra beskattningstidpunkten. Obetingad avkastning har beskattats löpande och beskattning av betingad avkastning har skett i samband med realisation. För nya finansiella instrument har emellertid så kallad formelbaserad beskattning börjat tillämpas.

6.4.1.1 Beskattning av traditionell obetingad avkastning

Förutsebar avkastning beskattas löpande, oavsett när avkastningen blir disponibel för skattesubjektet. Ett exempel på detta är nollkupongobligationer⁴⁹. (Svensk beskattning av nollkupongobligationer behandlas i *RÅ 1994 ref 19*, som återgetts i kapitlet om svensk praxis.) Amerikanska skattemyndigheter har valt att behandla nollkupongobligationer på ett sätt som liknar det svenska.⁵⁰ Skillnaden mellan skuldinstrumentets emissionsbelopp och dess lösenbelopp fördelas över skuldinstrumentets löptid. Anta, till exempel, att en

⁴⁸ eng. index linked note

⁴⁹ eng. original issue discount

⁵⁰ IRC 1273

nollkuponobligation emitteras för 100 kr, att den belöper på tre år samt att innehavaren vid inlösen erhåller 133 kr. Dessa förutsättningar innebär en diskonteringsränta på 10%, eftersom $133 * 1,1^{-3} = 100$. Denna ränta tillämpas sedan på det sammanlagda värdet av obligationen: första året beskattas 10 kr ($= 100 * 10\%$), andra året beskattas 11 kr ($110 * 10\%$) och tredje året beskattas 12 kr ($121 * 10\%$).⁵¹

Logiken bakom beskattningen av nollkupongobligationer är rättfram: tillgången kommer att öka i värde till ett förutsebart belopp, därför är det finansiellt lämpligt att fördela ökningen jämt över löptiden.

6.4.1.2 Beskattning av traditionell betingad avkastning

Beskattning av betingad avkastning sker däremot enligt andra regler. Till exempel beskattas aktier utan aktieutdelning inte förrän aktierna säljs. Logiken bakom beskattningen av aktier bygger på att det inte går att förutse huruvida skattesubjektet kommer att gå med vinst eller förlust. Därför är det tvunget att vänta tills aktierna säljs.⁵²

Tillvägagångssättet att vänta och se vad utfallet blir tillämpas på de flesta betingade avkastningar. Till denna kategori hör bland annat avkastningen på terminskontrakt och optioner.

Till följd av innovativa finansiella instrument har det visat sig svårt att hålla fast vid distinktionen mellan förutsebar och betingad avkastning. Därför har en ny analysmetod utvecklats: formelbaserad beskattning.

6.4.1.3 Formelbaserad beskattning

Warren beskriver sju möjliga formelbaserade metoder för att beskatta avkastning på kapital.⁵³ Samtliga har till syfte att reducera fördelarna med uppskjuten skatt. Här beskrivs den metod som tillämpas i amerikansk skatterätt: beskattning av förväntat värde⁵⁴.

Grundtanken i enlighet med förväntat värde är att samtliga betingade finansiella instrument har ett förväntat värde och att skillnaden mellan det nuvarande värde och det förväntade framtida värdet skall behandlas på samma sätt som nollkupongobligationer.⁵⁵

Anta, som exempel, att AB X betalar AB Y 100 kr idag, samtidigt som AB Y lovar att betala antingen 166 kr eller 100 kr om tre år. Anta att utfallet beror på ett om ett mynt landar på krona eller klave. Väntvärdet för AB X vore 133 kr, vilket innebär att den

⁵¹ Warren (2004) s. 900

⁵² Warren (2002) s. 901

⁵³ Warren (2002) s. 914

⁵⁴ eng. expected value taxation

⁵⁵ Warren (2002) s. 914

förväntade värdestegringen är 33 kr på tre år och en årlig avkastning på 10 %. Alltså skulle 10 kr beskattas första året, 11 kronor andra året och 12 kr tredje året. Vid utgången av tredje året skulle omkostnadsbeloppet beräknas baserat på att det finansiella instrumentet anskaffades för 133 kr, vilket alltså innebär en kapitalförlust på 33 kr om 100 kr erhålls och en kapitalvinst på 33 kronor om 166 kr erhålls.

Det finns olika sätt att tillämpa beskattning enligt förväntat värde. Den metod som tillämpas i amerikansk skatterätt benämns *noncontingent bond method*. Metoden innebär att emittenten avgör dess motsvarande avkastning på skuldinstrument med förutsebar avkastning (vanliga obligationer), som sedan tillämpas på ett planerat betalningsschema. Emittenten och innehavaren beskattas därefter i enlighet med den motsvarande avkastningen, samtidigt som justeringar görs när de verkliga betalningarna skiljer sig från de planerade.⁵⁶

Warren ger ett exempel som visar på tillämpningen av *noncontingent bond method*. Antag att Y 1996 utfärdar en obligation till Z för 1 000 000 kr som har en löptid på fyra år. Vid löptidens slut åtar sig Y att betala tillbaka lånebeloppet på 1 000 000 kr. Under löptiden ger obligationen en avkastning som består av ett fast belopp på 20 000 kr plus 1 % av Y:s bruttoomsättning. Vid emissionstillfället har Y utestående obligationer med liknande villkor till fast ränta som handlas till ett pris som överstiger statslåneräntan med 100 punkter. Om statslåneräntan för närvarande är 6,5 % skulle det innebära att jämförbara obligationer ger en avkastning på 7,5 %. Efter att den jämförbara räntan beräknats, är nästa steg att göra upp ett schema över beräknade utbetalningar. I detta exempel antas att det emitterande bolaget Y inte kommer att ha några bruttointäkter det första året, men väl det andra året och att bruttointäkterna kommer att öka med 6 % respektive 13 % de därpå följande åren. Under dessa förutsättningar upprättar Y ett betalningsflöde som har nuvärdet 1 000 000 kr, förutsatt 7,5 % diskonteringsränta:

Datum	Fast avkastning	Betingad avkastning	Nuvärde
1997-12-31	20 000	-	18 605
1998-12-31	20 000	70 000	77 880
1999-12-31	20 000	75 600	76 954
2000-12-31	1 020 000	83 850	826 563
			<u>1 000 002</u>

6.4.1.4 Underpris och överpris

Det finns en andrahandsmarknad för obligationer, såväl nollkupongobligationer som andra obligationer, där priset på obligationerna går upp om marknadsräntan går ner och vice versa. Investerare kommer att vara villiga att betala extra ersättning för en obligation vars fasta avkastning överstiger marknadsräntan. Ett exempel vore att en investerare betalar 1 100 kr för en obligation vars nominella värde endast är 1 000 kr, men vars fasta ränta överstiger den rådande marknadsräntan. Amerikansk skatterätt har valt att fördela den

⁵⁶ Warren (2002) s. 915

extra ersättningen över obligationens löptid genom att reducera beskattningen av den löpande fasta avkastningen. Detta resulterar i att en ränta som motsvarar det rådande marknadsläget beskattas löpande.⁵⁷

Investerare kommer inte att vara beredda att betala fullt pris för obligationer vars fasta avkastning understiger marknadsräntan. Amerikansk skatterätt har valt att behandla skillnaden mellan förvärvspriset och det nominella beloppet genom att räkna upp förvärvspriset på ett sätt som liknar behandlingen av nollkupongobligationer, vilket alltså innebär att marknadsrabatten beskattas löpande. Vid eventuell försäljning av obligationen innefattar omkostnadsbeloppet även den erlagda räntan.⁵⁸

6.4.2 Delbart eller odelbart

Som framgår av exemplet med formelbaserad beskattning tillämpas i amerikansk beskattningsrätt en sofistikerad modell som i hög grad innebär att avkastning delas upp i löpande avkastning och kapitalvinst/-förlust.

6.4.3 Realisationsprincipen eller bokföringsmässiga grunder

Enligt amerikansk skatterätt – precis som i svensk – är beskattningen av aktiebolag kopplad till det redovisade resultatet, vilket alltså innebär beskattning enligt bokföringsmässiga grunder. Detta gäller emellertid inte kapitalvinster som beskattas enligt särskilda skatteregler.⁵⁹

Amerikansk skatterätt är inte kopplad till redovisningen i samma utsträckning som i svensk skatterätt. Detta är tydligt bland annat i exemplet med formelbaserad beskattning. Tillämpning av denna metod innebär ett detaljstyrande med hjälp av specifika lagregler som är ovanligt i svensk skatterätt.

⁵⁷ Hibsweiler & Kopin (2004) s. 273 ff

⁵⁸ Hibsweiler & Kopin (2004) s. 275 ff

⁵⁹ Hibsweiler & Kopin (2004) s. 3

7 Jämförelse mellan svensk och amerikansk beskattning av hybridinstrument

7.1 Fordringsrätt eller delägarrätt

7.1.1 Betingad eller obetingad avkastning

Det utmärkande för ränta enligt svensk beskattningsrätt tycks vara att avkastningen går att beräkna utifrån låneavtalet. Som konstaterats tidigare är detta ett attribut som är mer lämpad för att identifiera fordringsrätter. RegR tycks dessutom vara av uppfattningen att sådan obetingad avkastning per automatik även är förutsebar. Som tidigare påtalats går detta samband att tillbakavisa med modern finansiell teori, bland annat eftersom det går att replikera en fordran (obetingad) med hjälp av en kombination av aktier och optioner (betingade).

Traditionellt har även amerikansk beskattningsrätt förlitat sig på att obetingad avkastning per automatik är förutsebar. Uppkomsten av nya innovativa finansiella instrument har kullslagit detta förhållande. Därför har amerikansk skatterätt kommit till slutsatsen att det är uppdelningen mellan fordringsrätter och delägarrätter som går att avgöra utifrån huruvida det finansiella instrumentet är betingat eller obetingat, men att det däremot är olämpligt att avgöra beskattningstillfället utifrån huruvida det finansiella instrumentet är betingat eller obetingat. Denna slutsats grundar sig på syftet med gränsdragningen mellan ränta och kapitalvinst. Syftet med gränsdragningen är en avvägning mellan skattesubjektets likviditet och den snedvridning av neutralitet mellan finansieringsformer som uppstår när skattesubjekt tillåts skjuta beskattning på framtiden. Kompromissen är att inte beskatta avkastning förrän den går att fastställa på ett tillförlitligt sätt. Därigenom går det att undvika beskattning av tillfälliga värdestegringar som senare aldrig realiserar.

7.1.2 Delbart eller odelbart

Svensk skatterätt gör inte en uppdelning mellan hybridinstruments beståndsdelar i samband med kapitalvinstbeskattning. Detta beror på att en uppdelning skulle innebära praktiska svårigheter att tillämpa genomsnittsmetoden.

Amerikansk beskattningsrätt tillämpar emellertid delningsmetoden för vissa typer av finansiella instrument. Delningsmetoden tillämpas bland annat för CAP-avtal som är knutna till ett vanligt lån. CAP-avtalen delas upp i ett vanligt lån och en serie säljoptioner.

I svensk praxis har valts att behandla avkastningen från CAP-avtal som är knutna till lån analogt med ett vanligt lån, i det att avkastning på CAP-avtalet har setts som nedsättning av räntebetalningarna på lånet.

I amerikansk skatterätt har det även varit tal om att beskatta aktieindexobligationer enligt delningsmetoden. Delning skulle innebära en uppdelning av aktieindexobligationens fordringsrätt och köpoptioner. Förslaget gick emellertid inte igenom, vilket kan förmodas bero på praktiska svårigheter att beskatta var del för sig.

7.2 Löpande avkastning eller kapitalvinst

7.2.1 Relativ säkerhet eller osäkerhet

I svensk skatterätt uttalar RegR att uppdelningen mellan ränta och kapitalvinst delvis beror på huruvida avkastningen är förutsebar. Det dominerande begreppet tycks emellertid vara huruvida avkastningen går att beräkna utifrån emissionsavtalet. I amerikansk beskattningsrätt avgörs emellertid beskattningstillfället av relativ säkerhet eller osäkerhet.

Skillnaden mellan svensk och amerikansk skatterätt är särskilt tydligt i resonemanget kring finansiella instrument som anskaffats till underpris. Svensk skatterätt har även valt att inte ta hänsyn till innebörden av att köpa ett finansiellt instrument till underpris eller överpris. Detta trots att RegR tycks anse att den del av avkastningen som beror på att det finansiella instrumentet anskaffats till underpris egentligen borde beskattas som kapitalvinst, med tanke på att denna avkastning inte går att beräkna utifrån avtalet. Uppdelning har avståtts med hänvisning till praktiska svårigheter att tillämpa genomsnittsmetoden.

Till skillnad från svensk skatterätt anses enligt amerikansk skatterätt avkastningen då obligationerna förvärvats till underpris utgöra ränta. Här blir skillnaden mellan det svenska och det amerikanska räntebegreppet särskilt tydligt. Svensk skatterätt går på den ursprungliga räntedefinitionen, alltså huruvida avkastningen går att beräkna utifrån avtalet. Amerikansk skatterätt ser emellertid till avsikten med uppdelningen i ränta och kapitalvinst. Därför beskattar amerikansk skatterätt förutsebar avkastning löpande. Härigenom minskar amerikansk skatterätt den snedvridningseffekt som uppstår i svensk skatterätt i och med att beskattning av förutsebar avkastning kan skjutas på framtiden.

7.2.2 Delbart eller odelbart

Huvudprincipen i svensk skatterätt tycks vara att ränta inte skall brytas ut om det skulle kunna försvåra att tillämpa genomsnittsmetoden. Detta innebär bland annat att ränteelementet i aktieindexobligationer inte bryts ut och beskattas som ränta. Om räntan däremot betalas ut innebär en löpande beskattning däremot inte ett försvårande av att tillämpa genomsnittsmetoden. Av den anledningen tycks ränta som betalas ut löpande även beskattas som ränta. Denna slutsats kan dras av bland annat fallet med omvända konvertibler.

Amerikansk skatterätt tillämpar formelbaserad beskattning av hybridinstrument för att dela upp kapitalvinst och ränta. Formelbaserad beskattning innebär högre grad av neutralitet mellan olika typer av finansiella instrument, samtidigt som metoden innebär en högre grad av komplexitet.

7.2.3 Realisationsprincipen eller bokföringsmässiga grunder

När det i svensk beskattningsrätt väl avgjorts om avkastning utgör ränta eller kapitalvinst är det lätt att avgöra huruvida realisationsprincipen eller bokföringsmässiga grunder skall tillämpas. I de fall bokföringsmässiga grunder är tillämpliga krävs en tolkning av god redovisningssed för att avgöra beskattningstillfället. I amerikansk skatterätt finns emellertid inte denna starka koppling mellan redovisning och beskattning. Beskattningstidpunkten tycks till stor del avgöras med hjälp av specifika skatteregler.

8 Egna tankar

Enligt tradition har ränta betraktats som obetingad och förutsebar, medan kapitalvinst betraktats som betingad och oviss. Ränta har beskattats löpande just på grund av dess förutsebarhet, medan kapitalvinst har beskattats i samband med att avkastningen blivit disponibel för skattebetalaren. Svensk skatterätt förlitar sig i hög utsträckning på den därtill hörande definitionen av ränta som avkastning som går att beräkna på grundval av avtalet. Amerikansk skatterätt har emellertid börjat flytta gränsen för avkastning som beskattas löpande. Enligt amerikanska skatteregler beskattas även annan förutsebar avkastning löpande. För hybridinstrument har amerikansk skatterätt börjat beskatta sannolik eller förväntad avkastning på samma sätt som ränta.

Svensk beskattningsrätt har valt att tolka nya innovativa finansiella instrument utifrån det rådande regelverket. Amerikansk beskattningsrätt har emellertid valt att hitta nya lösningar för beskattning av nya finansiella instrument. Detta tycks delvis bero på att amerikansk skatterätt i större grad eftersträvar en beskattning som återspeglar det ekonomiska innehållet i hybridinstrumenten, medan det svenska skattesystemet baseras på hybridinstrumentens legala form. Det amerikanska skattesystemet eftersträvar en neutralitet mellan olika finansiella instrument. Svenska skatteregler är i stor utsträckning beroende av den traditionella innebörden av ordet ränta. Amerikansk skatterätt har inte på samma sätt den traditionella innebörden av ränta som riktmärke. Istället tycks amerikansk skatterätt eftersträva en balans mellan å ena sidan det likviditetsproblem som det kan innebära att erlagga skatt innan avkastningen är disponibel för skattesubjektet, å andra sidan den skattefördel som uppstår när beskattning kan skjutas på framtiden. En annan förklaring kan vara att amerikanska skattebetalare i större utsträckning och på ett mer aggressivt sätt försökt uppnå skattefördelar genom olika finansiella konstruktioner. En tredje förklaring kan vara att det svenska skattesystemet har en starkare koppling till redovisningsmässiga principer.

Enligt svensk skatterätt beskatta ränta enligt bokföringsmässiga grunder. Däremot beskattas kapitalvinst enligt realisationsprincipen. Koppling till tanken att skattebetalare inte skall beskattas för intäkter som i ett senare skede inte realiserats tycks grundläggande i det svenska skattesystemet. Samtidigt tycks det - som i rättsfallet med nollkupongobligationer - funnits en tanke att motverka att företag gynnas genom att skjuta beskattning på framtiden. Till följd av den felaktiga föreställningen om att ränta alltid är förutsebar, beskattas ränta enligt bokföringsmässiga grunder. I svensk rättspraxis har detta bland annat inneburit att realränteobligationer i sin helhet beskattas ränta enligt bokföringsmässiga grunder, medan aktieobligationer beskattas som kapitalvinst enligt realisationsprincipen. Trots att avkastningen på de båda finansiella instrumenten kan tänkas innebära samma risk beskattas de olika. Förfarandet innebär att investeringsformerna inte är skatteneutrala. För investeraren är det en fördel att aktieindexobligationen innebär en möjlighet att skjuta beskattningen på framtiden. Problemet med svensk beskattning av finansiella instrument är att uppdelningen i ränta och kapitalvinst sker på felaktiga grunder. Uppdelning borde istället göras i avkastning som är relativt säker och avkastning som är relativt osäker.

Litteratur och källförteckning

Offentligt tryck

Proposition 1989/90:110

Proposition 1999/2000:2

Litteratur

Hibschweiler, Arlene och Kopin, Marion, *Investment taxation – Practical tax strategies for financial instruments*, McGraw-Hill, New York, 2004.

Artiklar

Auerbach, Alan, *Retrospective Capital Gain Taxation*, The American Economic Review, mars 1991.

Butera, Thomas, *Laidlaw: the debt vs. equity classification issue resurfaces*, Journal of Taxation of Investments, vol. 16, 1999.

Glenn, Kevin och Crean, Lee, *Structured finance*, International Tax Review, april 1999.

Grönlund, Jörgen, *Avkastning på sammansatta instrument*, SvSkT 8/2003

Roupe, Jacob, *Det skatterättsliga räntebegreppet och genomsnittsmetoden*, Skattenytt 1993

Virin, Niclas, *Räntor och derivat – en kommentar till Åsa Leander*, SvSkT 6-7/2002

Warren, Alvin, *US income taxation of new financial instruments*, Journal of Public Economics, s. 899-923, 2004.

Wood, Richard, *Financial capital and taxation policy*, Fiscal studies, vol. 27, no. 2, 2006.

Rättsfall

RÅ 1994 ref 26

RÅ 1995 ref 71

RÅ 1997 ref 44

RÅ 1999 ref 14

RÅ 1999 ref 69

RÅ 2001 ref 21

RÅ 2002 not 51

RÅ 2003 ref 48